

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego
wuwr.eu

fot. Anna Olszewska-Adamowicz dla Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego

Bezmoc. Temat turystycznych kolei linowych, podwieszanych i wyciągów w śląskich Sudetach (do 1945 roku)

Wyjątkowa lektura dla badaczy dziejów regionu, pasjonatów historii techniki i górskich kolejek, przewodników oraz wszystkich, którzy chcą zrozumieć, jak kształtowała się nowoczesna turystyka górska.

Bliskie i cenne w województwie dolnośląskim Sudety należały do obszarów górskich Starego Kontynentu najliczniej odwiedzanych przez nowożytnych podróżników, a następnie — zasadniczo w pierwszych dekadach XIX wieku — przez turystów. Wiek XIX doprowadził do ogólnego rozkwitu ruchu turystycznego, a to pod wpływem wyraźnego postępu w dziedzinie transportu, upowszechniania się wiedzy, stopniowego wzrostu dobrobytu, wypromowania czasu wolnego oraz mody. Czas okazjonalnych dawniej wypraw wielkopańskich ekscentryków, kuracjuszy znudzonych pobytem w uzdrowiskach czy wszelakich „niespokojnych dusz" przemijał. Od drugiej połowy XIX wieku ruszyli w góry — na nieznaną wcześniej skalę — złaknieni wypoczynku mieszkańcy miast i ośrodków przemysłowych. Turystyka stawała się składową kultury masowej, a peryferyjnie położone wioski i miasteczka górskie wyrastały na znane centra turystyczne.

Na tle tej turystycznej globalizacji doktor habilitowany, profesor w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego Tomasz Przerwa, przedstawia Sudety w nowym świetle: nie jako spokojny krajobraz turystyczny, lecz przestrzeń rywalizacji, innowacji i niespełnionych projektów. Książka wciąga czytelnika w historię rozwoju techniki, rosnących potrzeb turystów, zawirowań politycznych i przejawów wrażliwości przyrodniczej. Tytułowa „Bezmoc" jest opowieścią o granicach czasów. Niezrealizowane nowoczesne idee odsłaniają marzenia mieszkańców Karkonoszy, które spotykały się z oporem natury, polityki i finansów. Lektura zaprasza do refleksji nad tym, co mogło zmienić oblicze gór — a nigdy nie wyszło poza stadium planów.

Autor, którego przedmiotem badań są dzieje Śląska po 1740 roku, historia turystyki, sportu i transportu skupił się w publikacji na omówieniu nowoczesnych projektów transportowych, to jest napowietrznych kolei linowych i podwieszanych oraz wyciągów przeznaczonych dla miłośników gór. Rekonstruuje czasy ambitnych projektów, które miały odmienić oblicze gór, lecz pozostały jedynie w dokumentach administracyjnych (także niepublikowanych wcześniej), planach, archiwach Schaffgotschów, mapach, ilustracjach, po prasę techniczną z Polski, Niemiec i Austrii. Śmiałe przedwojenne wizje kolei linowych i wyciągów, kreślone z rozmachem na potrzeby nowoczesnej turystyki w Sudetach, odsłaniają nieznaną historię dążeń do modernizacji.

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław 2026